

СТИМУЛЮВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

STIMULATING STUDENTS' CRITICAL THINKING THROUGH INTERACTIVE TEACHING METHODS

Сучасне інформаційне суспільство пред'являє підвищені вимоги до рівня критичного мислення випускників закладів освіти. Критичне мислення розглядається як одна з ключових компетентностей, необхідних для успішної професійної та соціальної самореалізації особистості в умовах стрімкого зростання потоків інформації. Постає актуальна проблема вдосконалення методів навчання, що здатні цілеспрямовано стимулювати розвиток критичного мислення учнів і студентів. У статті здійснено теоретичний аналіз наукових джерел з питання розвитку критичного мислення засобами інтерактивного навчання. Виявлено, що критичне мислення розуміється як уміння здійснювати глибокий аналіз інформації, висувати обґрунтовані судження та ухвалювати самостійні продумані рішення. Наголошено на важливості інтерактивних методів навчання, які передбачають активну співпрацю викладача й студентів у процесі здобуття знань. Метою статті є визначення педагогічних умов і методичних підходів для стимулювання критичного мислення студентів у процесі викладання різних дисциплін. Для досягнення мети використано аналіз останніх досліджень, порівняння інтерактивних методик та узагальнення педагогічного досвіду. У процесі аналізу було охарактеризовано ефективні інтерактивні методи (дискусії, дебати, рольові ігри, проєктна діяльність, проблемні завдання тощо), що сприяють активному залученню студентів до навчально-пізнавальної діяльності та розвитку їхнього критичного мислення. Показано, що такі методи забезпечують вищий рівень сформованості аналітичних та комунікативних навичок порівняно з традиційними підходами, орієнтованими на репродуктивне засвоєння знань. Для кожної з розглянутих дисциплін наведено приклади інтерактивних технологій, які найбільш дієво впливають на формування критичного мислення (обговорення дискусійних питань у процесі вивчення іноземної мови, колективне розв'язування проблемних задач на уроках математики, аналіз історичних джерел та дебати з альтернативних інтерпретацій подій на уроках історії тощо). Інтерактивні методи навчання створюють необхідні умови для розвитку критичного мислення студентів завдяки переходу від пасивного засвоєння знань до активної пізнавальної діяльності та співпраці. Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці конкретних стратегій упровадження інтерактивних технологій розвитку критичного мислення в освітній процес різних рівнів і спеціальностей, а також у проведенні експериментальних досліджень для оцінювання ефективності таких методик.

Ключові слова: критичне мислення, інтерактивне навчання, іноземна мова, математика, історія України, післядипломна освіта, педагогічні технології.

The article is devoted to stimulating students' critical thinking through interactive teaching methods in postgraduate education. The problem's relevance is determined by the growing need for critical thinking as a key 21st-century competency for successful professional and social integration in the information society. A theoretical analysis of existing research was conducted, highlighting that critical thinking is understood as the ability to analyze information deeply, question its validity, and make well-reasoned independent decisions. It is emphasized that traditional lecture-based, memory-focused teaching is insufficient for developing such higher-order thinking skills, whereas interactive, student-centered approaches create an active learning environment that fosters analysis, evaluation, and problem-solving. The aim of the article is to identify effective interactive teaching methods that stimulate critical thinking in students of foreign languages, mathematics, and Ukrainian history, and to provide recommendations for their implementation. The findings show that interactive methods – including discussions, debates, role-playing, group problem-solving, and project-based learning – actively engage students in learning and significantly promote the development of critical thinking skills. For example, classroom debates and text analyses in foreign language teaching improve students' argumentation and information evaluation abilities, collaborative problem-solving in mathematics enhances logical reasoning and the habit of verifying solutions, and working with historical sources and simulations in history classes cultivates the ability to critically assess sources and differing interpretations. In contrast, traditional methods relying on memorization have limited impact on fostering analytical skills. Interactive teaching methods are an effective tool for developing students' critical thinking, as they shift the focus from passive knowledge absorption to active inquiry and collaboration. They encourage students to become co-creators of knowledge, ask questions, justify their viewpoints, and critically reflect on information. The article suggests that educators in postgraduate training should incorporate interactive techniques tailored to their subject matter to better cultivate critical thinking. Further research is suggested in developing specific strategies for integrating interactive methods into various disciplines and in empirically measuring their impact on learners' critical thinking development.

Key words: critical thinking, interactive teaching, foreign language, mathematics, history of Ukraine, postgraduate education, pedagogy.

УДК 378.091.313:159.955-021.412.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.6>

Герасимчук Ю.П.,
ст. викладач кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Давидович С.С.,
асистент кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Коваленко В.О.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри природничих
та соціально-гуманітарних дисциплін
Житомирського медичного інституту

Махновська І.Р.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри природничих
і соціально-гуманітарних дисциплін
Житомирського медичного інституту

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Розвиток критичного мислення здобувачів освіти є одним із пріоритетних завдань

сучасної педагогіки, що пов'язано з переходом до інформаційного суспільства та необхідністю підготовки фахівців, здатних ефективно працювати з великими обсягами інформації. Критичне

мислення – це наскрізна уміння особистості, яка дозволяє аналізувати отримані дані, ставити під сумнів їх достовірність і приймати обґрунтовані рішення. За визначенням О. І. Пометун, критичне мислення – це здатність ставити нові запитання, добирати аргументи та ухвалювати незалежні, продумані рішення [6, с. 3]. Таким чином, йдеться не про критику заради критики, а про вміння людини рефлексивно та усвідомлено оцінювати інформацію з різних поглядів, щоб сформулювати обґрунтовані судження. В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків ця навичка є життєво необхідною. Зокрема, успішна інтеграція випускників у професійне середовище вимагає вміння відрізняти достовірні факти від маніпулятивних чи хибних даних.

Однак традиційна система навчання, що базується переважно на передачі знань від викладача до студента та на механічному заучуванні матеріалу, виявляється малоефективною для розвитку високорівневих когнітивних умінь. Дослідження засвідчують, що традиційні методи, орієнтовані на запам'ятовування, лише обмежено впливають на формування аналітичних навичок студентів. Натомість активні, інтерактивні методи навчання забезпечують постійну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, утверджують партнерські стосунки між викладачем і студентами та мотивують здобувачів освіти до пізнавальної, комунікативної й творчої діяльності. Інтерактивне навчання передбачає, що студент виступає співавтором власного навчання, а не пасивним об'єктом. Це відповідає компетентнісному підходу щодо формування в студентів умінь критично мислити, творчо підходити до вирішення проблем, співпрацювати в команді тощо. Отже, актуальним науковим і практичним завданням є пошук і впровадження таких методів викладання, які б цілеспрямовано стимулювали розвиток критичного мислення студентів у процесі навчання різних дисциплін.

Зв'язок проблеми з важливими завданнями освіти проявляється в необхідності підготувати конкурентоспроможного фахівця, здатного швидко адаптуватися до нових знань та критично оцінювати інформацію. Це вимагає змін у підходах до навчання на всіх рівнях – від середньої до післядипломної освіти. Зокрема, у системі післядипломної педагогічної освіти одним із важливих завдань є ознайомлення педагогів із сучасними методиками розвитку критичного мислення учнів. Стаття присвячена вирішенню окресленої проблеми – визначенню ролі інтерактивних методів викладання у формуванні критичного мислення студентів та виробленню рекомендацій щодо їх застосування на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика розвитку критичного мислення студентів привертає значну увагу науковців протягом

останніх десятиліть. Розроблено спеціальні освітні технології, спрямовані на формування критичного мислення, зокрема технологія розвитку критичного мислення через читання й письмо (Reading and Writing for Critical Thinking, RWCT), що виникла у середині 1990-х років і набула поширення у світовій та українській освітній практиці. Основи цієї технології в українському педагогічному просторі були закладені працями О. Пометун та Л. Пироженко, які досліджували інтерактивні технології навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів і розвитку в них вищих рівнів мислення [7, с. 34]. Вони відзначали, що інтерактивне навчання відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх учасників та сприяє засвоєнню учнями всіх рівнів пізнання – від знання до рефлексивно-творчого.

Теоретичні засади критичного мислення як педагогічного феномена висвітлені у працях К. О. Баханова, який визначив технологію розвитку критичного мислення як цілісне психолого-педагогічне явище [1, с. 5]. Дослідник підкреслив, що впровадження такої технології потребує коректного і послідовного методичного забезпечення – від структурно-змістової моделі заняття до конкретних прийомів і вправ, які належить застосовувати на різних етапах. У роботах В. О. Берези розглянуто розвиток критичного мислення студентів-філологів у процесі стимулювання їх мовленнєво-розумової діяльності. Це свідчить, що проблема формування критичного мислення є актуальною для вищої школи (зокрема гуманітарної освіти).

Значний внесок у практику розвитку критичного мислення зробили зарубіжні психологи й педагоги. Так, американська дослідниця Д. Халперн розробила ефективну програму навчання навичкам критичного мислення, що отримала позитивну оцінку у сфері освіти. У її підході акцентується на необхідності формувати як когнітивні вміння (аналіз аргументів, оцінювання достовірності інформації, логічне мислення), так і відповідні мисленнєві установки (наполегливість у пошуку істини, відкритість до нової інформації, схильність до рефлексії тощо). В інших дослідженнях (Р. Пол, Л. Елдер та ін.) також підкреслюється, що критичне мислення потребує спеціального навчання, а не виникає автоматично при вивченні предметного матеріалу.

Аналіз фахових публікацій свідчить, що одним із найперспективніших шляхів розвитку критичного мислення є впровадження інтерактивних методів навчання. Зокрема, Г. В. Беленька розглядає можливості застосування інтерактивних методів у підготовці магістрів спеціальності «Дошкільна освіта» для розвитку критичного мислення студентів [2, с. 38]. Авторка відзначає ефективність методики Едварда де Боно «Шість пар черевиків дій» як практико-орієнтованого інтерактивного методу,

що спонукає студентів до всебічного аналізу ситуацій та пошуку оптимальних рішень. Дослідженнями доведено, що розвиток критичного мислення студентів супроводжується формуванням таких показників, як об'єктивність (уміння опиратися на факти при оцінюванні інформації), толерантність до альтернативних думок і оцінок, уміння співпрацювати при розв'язанні складних проблем.

Ряд сучасних робіт присвячено дослідженню розвитку критичного мислення засобами окремих навчальних дисциплін. Зокрема, Д. Ю. Копосов та співавт. проаналізували методи навчання англійської мови у закладах вищої освіти з погляду їх ефективності для розвитку критичного мислення студентів [5]. Встановлено, що інтерактивні види діяльності при вивченні мови – обговорення проблемних питань, дискусії, дебати, аналіз автентичних текстів, написання есе, використання цифрових ресурсів – суттєво активізують критичне мислення, тоді як традиційні «пасивні» методи (завчання правил, відтворення зразків тощо) не сприяють формуванню аналітичних навичок. Н. В. Шалашна і В. В. Проскурін у своїй праці описали методику розвитку критичного мислення студентів засобами дослідницького навчання при викладанні курсу історії. Автори зазначають, що історія як навчальна дисципліна розкриває значні можливості для формування критичного мислення, зважаючи на потребу аналізувати історичні джерела, порівнювати різні точки зору, робити висновки на основі непрямої або неповної інформації тощо. Водночас вони підкреслюють необхідність чіткого методичного інструментарію для реалізації такого підходу на практиці (структура уроку, система проблемних запитань, залучення студентів до дослідницьких проєктів з історії та ін.) [8, с. 109].

Отже, останні дослідження підтверджують високий інтерес наукової спільноти до проблеми розвитку критичного мислення засобами інтерактивного навчання. Вивчено й описано чимало форм і методів, що позитивно впливають на критичне мислення молоді (дискусії, кейс-стаді, ділові ігри, проєктне навчання, технології співпраці тощо). У той же час не вирішеними частинами проблеми залишаються питання системного впровадження таких методів у масову освітню практику та їх адаптації до особливостей конкретних предметів. Як зазначають дослідники, попри загальне визнання важливості критичного мислення, впровадження інтерактивних методів у закладах вищої освіти потребує подальшого ґрунтовного вивчення. Зокрема, недостатньо висвітленими є аспекти диференціації інтерактивних технологій залежно від змісту навчального предмета: чи однаково дієвими є, скажімо, дебати в гуманітарних та природничих науках, які специфічні інтерактивні прийоми доцільно застосовувати, як поєднати

розвиток критичного мислення з формуванням мовних навичок тощо. Такі запитання окреслюють напрям подальших наукових пошуків.

Метою статті є теоретично обґрунтувати і представити інтерактивні методи викладання, що сприяють стимулюванню критичного мислення студентів, на основі аналізу досвіду їх застосування у викладанні іноземної мови, математики та історії України.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- 1) проаналізувати науково-методичну літературу щодо розвитку критичного мислення засобами інтерактивного навчання;
- 2) виокремити найбільш ефективні інтерактивні методи навчання для зазначених дисциплін;
- 3) охарактеризувати вплив цих методів на формування критичного мислення;
- 4) сформулювати рекомендації щодо використання інтерактивних методів у післядипломній педагогічній практиці.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз підтверджує, що інтерактивні методи навчання створюють середовище, сприятливе для розвитку критичного мислення студентів. По-перше, такі методи передбачають активну участь кожного студента в навчальній діяльності (через обговорення, спільні проєкти, розв'язання проблем тощо), що спонукає їх не просто запам'ятовувати матеріал, а осмислювати його, формулювати власні думки та аргументи. По-друге, інтерактивне навчання найчастіше реалізується в формах співпраці (парна чи групова робота, дидактичні ігри, дискусії), які вимагають від учасників пояснювати і обстоювати свою позицію, прислухатися до альтернативних точок зору, спільно шукати рішення. Така колективна взаємодія є потужним чинником розвитку критичного мислення, оскільки студент вчиться ставити запитання, аргументувати, порівнювати різні підходи. За даними педагогічних досліджень, застосування інтерактивних методів стимулює в учнів активне пізнавальне дослідження, розвиток навичок аналізу і вирішення проблем, а також уміння спілкуватися і співпрацювати. Наприклад, під час спільного розв'язування проблемних завдань студенти вчаться аналізувати умови проблеми, висувати гіпотези, перевіряти різні варіанти – тобто виконують інтелектуальні дії, що є ядром критичного мислення [3]. Важливим є і те, що інтерактивні технології дозволяють реалізувати поступове ускладнення когнітивних завдань, узгоджене з таксономією цілей навчання Б. Блума. Спочатку студенти залучаються до відтворення та розуміння базових знань, далі – до їх застосування на практиці, і зрештою – до аналізу, оцінювання та створення нового продукту на основі знань. Такий перехід до вищих рівнів мислення (аналіз, синтез, оцінка)

є необхідною передумовою розвитку критичного мислення. Отже, інтерактивне навчання природно підводить студентів до виконання завдань високого когнітивного рівня.

Ще один загальний аспект – використання цифрових інструментів в інтерактивному навчанні. Сучасні освітні платформи та програми надають широкі можливості для активної пізнавальної діяльності. Зокрема, спеціалізовані програмні середовища для побудови ментальних карт (mind maps), такі як Coggle, сприяють розвитку уміння структурувати інформацію, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати ідеї у графічній формі. Інший приклад – інтерактивне середовище MozaBook, яке містить інструменти для моделювання, симуляцій і практичних вправ, що дозволяють учням застосовувати теоретичні знання на практиці. Досвід використання цих цифрових ресурсів показує, що вони є дієвими допоміжними засобами у розвитку критичного мислення, оскільки підвищують мотивацію і залученість студентів та надають негайний зворотний зв'язок щодо правильності їхнього мислення.

Далі розглянемо специфіку стимулювання критичного мислення засобами інтерактивного навчання у різних дисциплінах, що репрезентують різні галузі знань (гуманітарну, природничо-математичну та суспільствознавчу), а відтак дозволяють простежити спільні та відмінні риси в методиці розвитку критичного мислення.

Інтерактивні методи у навчанні іноземної мови. Викладання іноземної мови має великий потенціал для розвитку критичного мислення, оскільки передбачає не лише засвоєння мовних структур, а й роботу зі змістом текстів, культурною інформацією, спілкування та обмін думками. Інтерактивні методи давно впроваджуються у практику навчання мов, оскільки вони підвищують мотивацію учнів до мовленнєвої активності. З точки зору критичного мислення, найбільш ефективними виявляються такі форми роботи, як дискусії та дебати іноземною мовою на актуальні чи спірні теми. У ході дебатів студенти вчаться формулювати аргументи на підтвердження своєї позиції, оперувати фактами, які потрібно шукати і критично оцінювати, а також уважно слухати опонентів і реагувати на контраргументи. Як показало дослідження Д. Копосова та ін., впровадження дебатів, рольових ігор, аналізу автентичних текстів та інших інтерактивних прийомів на заняттях з англійської мови суттєво сприяє розвитку критичного мислення студентів. Такі методи формують у студентів навички аргументації та оцінки інформації набагато ефективніше, ніж традиційні вправи на запам'ятовування мовних конструкцій. Наприклад, аналіз статті іноземною мовою з подальшим обговоренням змушує студентів не просто перекладати текст, а осмислювати його

зміст, визначати головні ідеї, виявляти упереджені судження чи ненадійні факти. Це розвиває скептичне ставлення до інформації та вміння відрізняти факти від думок – ключові елементи критичного мислення [9].

Важливо відзначити, що вивчення іноземної мови може стати ефективним засобом розвитку критичного мислення за умови застосування комунікативно орієнтованих та проблемно-пошукових методик. Якщо ж навчання мови зводиться лише до механічного засвоєння лексики і граматики без залучення вищих рівнів пізнання, то можливості формування критичного мислення залишаються нереалізованими. Таким чином, методично правильно організоване інтерактивне заняття з іноземної мови – це не тільки розвиток мовної компетентності, але й тренування мисленнєвих навичок 21-го сторіччя, серед яких критичне мислення посідає чільне місце.

Інтерактивні методи у навчанні історії. Ефективним інтерактивним прийомом на заняттях історії є, наприклад, метод проєктів. Студенти, об'єднані в невеликі групи, отримують спільне завдання – підготувати проєкт (презентацію, відео, стенд) на певну тему. В процесі роботи вони самостійно шукають інформацію з різних джерел, обговорюють її в групі, відбирають головне, структурують матеріал і представляють результати. Така діяльність вимагає від них критично оцінювати знайдені відомості (наприклад, відкинути ненадійні або застарілі дані), зіставляти різні точки зору, узгоджувати власні ідеї з колективом. Крім того, презентація результатів перед аудиторією привчає студентів до рефлексії: вони отримують запитання від одногрупників та викладача, повинні захистити свої висновки, що теж стимулює критичне осмислення матеріалу. Іншим дієвим способом спонукання до критичного мислення є мозковий штурм. Це може бути мозковий штурм у загальному колі. Його починаємо постановкою чітко сформульованого проблемного питання, яке дає змогу висувати багато версій для відповіді. Студенти можуть висловити ідеї, коментарі, навести фрази або слова, пов'язані з цією проблемою. Усі пропозиції слід записувати на дошці або великому аркуші паперу в порядку їх подання без зауважень, коментарів або питань. Під час «висунення ідей» не можна нехтувати жодною. Насамкінець обговорюємо й оцінюємо запропоновані ідеї.

Інтерактивні методи у навчанні математики. Математика традиційно асоціюється з логічним, послідовним мисленням, проте розвиток саме критичного мислення у процесі навчання математики також актуальний. Під критичним мисленням у математичному контексті розуміємо не просто засвоєння формул чи виведення правильного результату, а здатність ставити під сумнів очевидні на перший погляд рішення, перевіряти хід

міркувань, аналізувати умови задачі на предмет достатності чи неоднозначності даних, робити обґрунтовані висновки. Інтерактивні методи навчання математики покликані відійти від авторитарного стилю «викладач пояснює – учні слухають» до активного залучення учнів у відкриття знань. Дослідження показують, що використання активних методик (кооперативного навчання, навчальних ігор, дослідницьких проєктів) у математичній освіті сприяє глибшому розумінню фундаментальних математичних концепцій та розвитку критичного мислення, комунікативних та дослідницьких навичок студентів.

Одним із ефективних підходів є проблемне навчання математики. Викладач пропонує студентам нетипову задачу або практичну проблему, розв'язання якої не впливає прямо з вивченого правила. Студенти мають самостійно (або в малих групах) проаналізувати проблему, висунути ідеї щодо шляхів розв'язання, перевірити свої гіпотези. У такій ситуації математична задача перестає бути рутинною – вона вимагає творчого й критичного підходу. Наприклад, задача, що має кілька розв'язків, змушує студентів критично оцінювати повноту отриманого рішення, перевіряти, чи всі випадки враховано, чи не містить їхній розв'язок прихованих припущень [4, с. 27].

Спільна робота над розв'язанням задач, особливо над задачами підвищеної складності, сприяє розвитку вмінь аргументувати математично. Кожному учаснику групи потрібно пояснити, чому він думає, що той чи інший крок правильний, або, навпаки, чому виникла помилка в міркуваннях. Через вербалізацію своїх думок і критику чужих (в коректній формі) студенти краще усвідомлюють логіку розв'язання і вчать критично її оцінювати.

Крім того, існують спеціальні інтерактивні інструменти для навчання математики, які можуть стимулювати критичне мислення. Наприклад, використання дидактичних ігор з елементами змагання (математичні вікторини, онлайн-платформи на кшталт Kahoot або Quizizz) підвищує залученість учнів і спонукає їх швидко, але вдумливо, обирати правильні відповіді, аналізувати свої помилки. Маніпулятивні матеріали (наочні моделі – геометричні фігури, кубики, блоки для відображення чисел тощо) також належать до інтерактивних засобів: вони дають студентам можливість дослідити абстрактні концепції на конкретних об'єктах, що сприяє глибшому розумінню і критичному осмисленню математичних ідей. Наприклад, студенти можуть самостійно «відкрити» певну закономірність або теорему, експериментуючи з геометричними моделями чи таблицями. Сам процес такого відкриття є актом критичного мислення – студент висуває гіпотезу і перевіряє її на різних прикладах, перш ніж узагальнити як правило.

Отже, інтерактивні методи у навчанні математики дозволяють зробити акцент на мисленні, а не лише на обчисленні. Як зазначає Л. Гетманенко, сучасні активні методи навчання математики, орієнтовані на глибоке розуміння концепцій, здатні одночасно розвивати у студентів критичне мислення, комунікаційні здібності та навички самостійного дослідження. Таким чином, математика з суто абстрактної дисципліни перетворюється на полігон для відпрацювання універсальних інтелектуальних умінь.

Висновки. Теоретичний аналіз і узагальнення досвіду засвідчили, що інтерактивні методи викладання є ефективним засобом стимулювання критичного мислення студентів. Вони переводять процес навчання у площину активної пізнавальної діяльності та співробітництва, де учень стає суб'єктом навчання, здатним ставити запитання і шукати на них відповіді. На відміну від традиційного пасивного навчання, інтерактивні методи спонукають студентів аналізувати інформацію, оцінювати різні думки, формувати власну обґрунтовану позицію. Як було показано, у таких різних галузях, як вивчення іноземної мови, математика та історія, інтерактивні технології забезпечують підґрунтя для розвитку критичного мислення.

Зокрема, дискусії, дебати, проєктна робота на заняттях з іноземної мови дозволяють студентам навчитися аргументувати, критично читати тексти, протидіяти маніпуляціям у інформаційному просторі іноземною мовою. У математичній освіті інтерактивні підходи (спільне розв'язування проблем, дослідницькі завдання, навчальні ігри) формують звичку критично осмислювати умови задачі, перевіряти логіку рішення, творчо підходити до пошуку відповідей. На заняттях історії інтерактивне навчання (аналіз джерел, обговорення, рольові ігри) привчає учнів самостійно й неупереджено вивчати факти минулого, робити висновки на основі доказів, а не авторитетних тверджень. Попри відмінності змісту цих дисциплін, спільним є те, що інтерактивність виступає каталізатором мисленнєвої активності, без якої критичне мислення не розвивається.

Таким чином, стимулювання критичного мислення студентів можливе лише за умови переорієнтації освітнього процесу з монологічного передавання знань на діалогічну взаємодію і співтворчість викладача зі студентами. Інтерактивні методи створюють ситуацію, коли студент змушений думати, а не просто запам'ятовувати – і саме в цьому полягає їх головна цінність для розвитку критичного мислення.

Практичні рекомендації, що впливають з проведеного аналізу, такі: педагогам доцільно впроваджувати на своїх заняттях елементи дискусій, групових проєктів, проблемного навчання, аналізу кейсів тощо – залежно від специфіки навчальної

дисципліни. Важливо також забезпечити відповідну підготовку самих педагогів у системі післядипломної освіти: спеціальні тренінги та методичні семінари з розвитку критичного мислення, обмін кращими практиками інтерактивного навчання між викладачами різних предметів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у більш детальному емпіричному вивченні ефективності конкретних інтерактивних методик для розвитку критичного мислення. Наприклад, цікавими є порівняльні дослідження різних форм дискусій (парламентські дебати, метод «Акваріум», «Шість капелюхів» де Боно тощо) щодо їх впливу на критичність мислення. Або ж вивчення використання інтерактивних цифрових ресурсів (онлайн-симуляцій, навчальних платформ) у формуванні критичного мислення в умовах дистанційного навчання. Не менш актуальним є питання розробки методів діагностики рівня критичного мислення, щоби можна було об'єктивно оцінити результати впровадження інтерактивних технологій.

Підсумовуючи, інтерактивні методи викладання відкривають широкі можливості для формування у студентів критичного мислення – здібності, без якої неможливо уявити успішну самореалізацію особистості в сучасному суспільстві знань. Їх цілеспрямоване і творче використання в освітньому процесі є одним з найважливіших завдань педагогів сьогодення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баханов К. О. Технологія розвитку критичного мислення як психолого-педагогічне явище. *Історія та правознавство*. 2008. №33. С. 4–9.
2. Беленька Г. В. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення студентів. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Харків, 2020. Т. IV, Вип.16. С. 33–46.
3. Ковальська К. В., Кузьменко О. Ю., Науменко Т. С. Інтерактивні методи викладання для стимулювання критичного мислення учнів середніх класів в Україні: ефективність та стратегії імплементації. *Академічні візії*. 2024. №29. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/968> (дата звернення: 20.03.2025).
4. Козира В. М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посібник для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
5. Копосов Д. Ю., Канонік Н. П., Струтинська Т. Р. Методи розвитку критичного мислення через вивчення англійської мови у ЗВО. *Академічні візії*. 2025. №40. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1723> (дата звернення: 20.03.2025).
6. Пометун О. І. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2012. №1. С. 3–7.
7. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
8. Шалашна Н. В., Проскурін В. В. Методика розвитку критичного мислення студентів засобами дослідницького навчання в процесі викладання курсу історії. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2019. №11. С. 105–113.
9. Hetmanenko L. The role of interactive learning in mathematics education: fostering student engagement and interest. *Multidisciplinary Science Journal*. 2024. 6, p. 1–9. DOI: 10.31893/multiscience.2024ss0733.